

De geohydrologie van een eiland: en wat dat betekent voor het natuurbehoud

Ab Grootjans^{1,2}
Evert Jan Lammerts³

¹ Universiteit Groningen
² Radboud Universiteit Nijmegen
³ Staatsbosbeheer

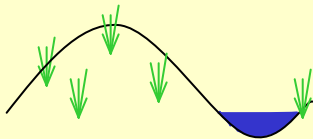
university of
 groningen

Radboud University Nijmegen

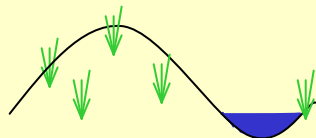
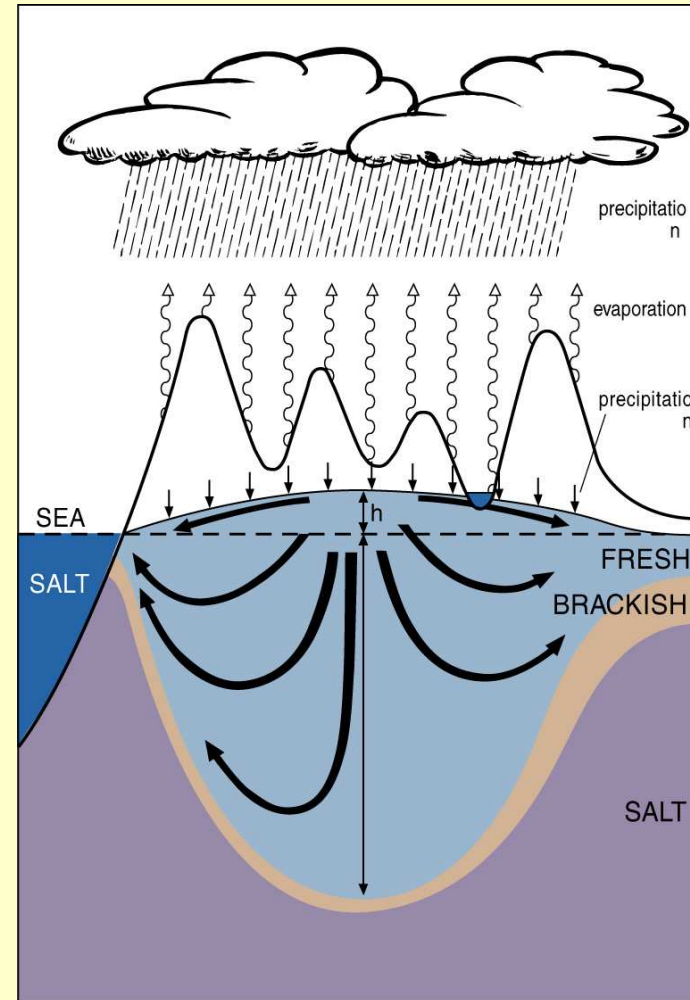
Korte inhoud

- Introductie hydrologische systeem en modeleiland
- Waar bevinden zich duinvalleien met veel Rode Lijstsoorten
- Hydrologische systeem van een duinvallei
- Invloed hydrologie op successiesnelheid
- Aanpassingen van plantensoorten
- Bedreigingen en kansen

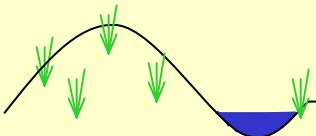
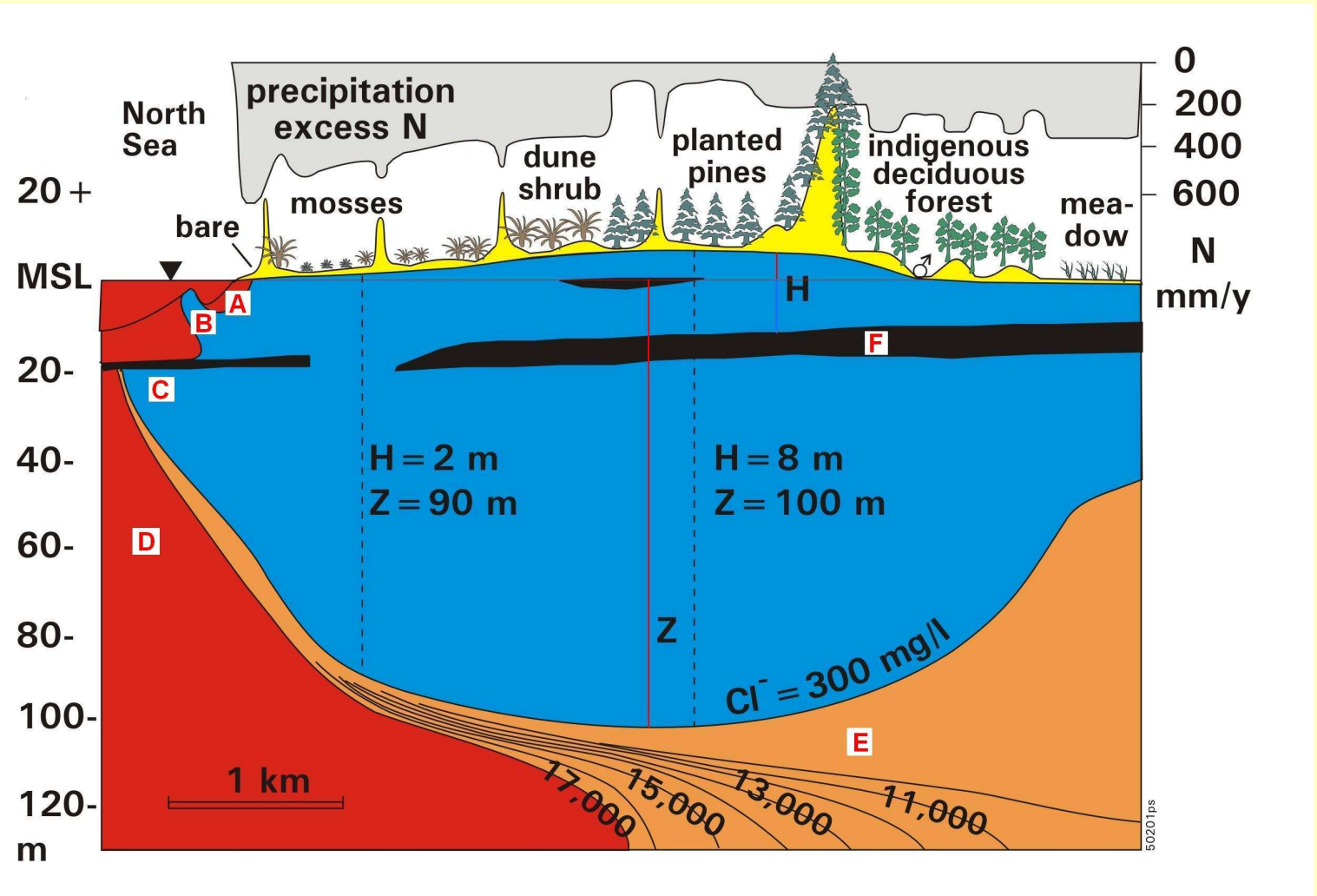

Hydrologisch systeem

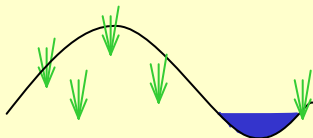
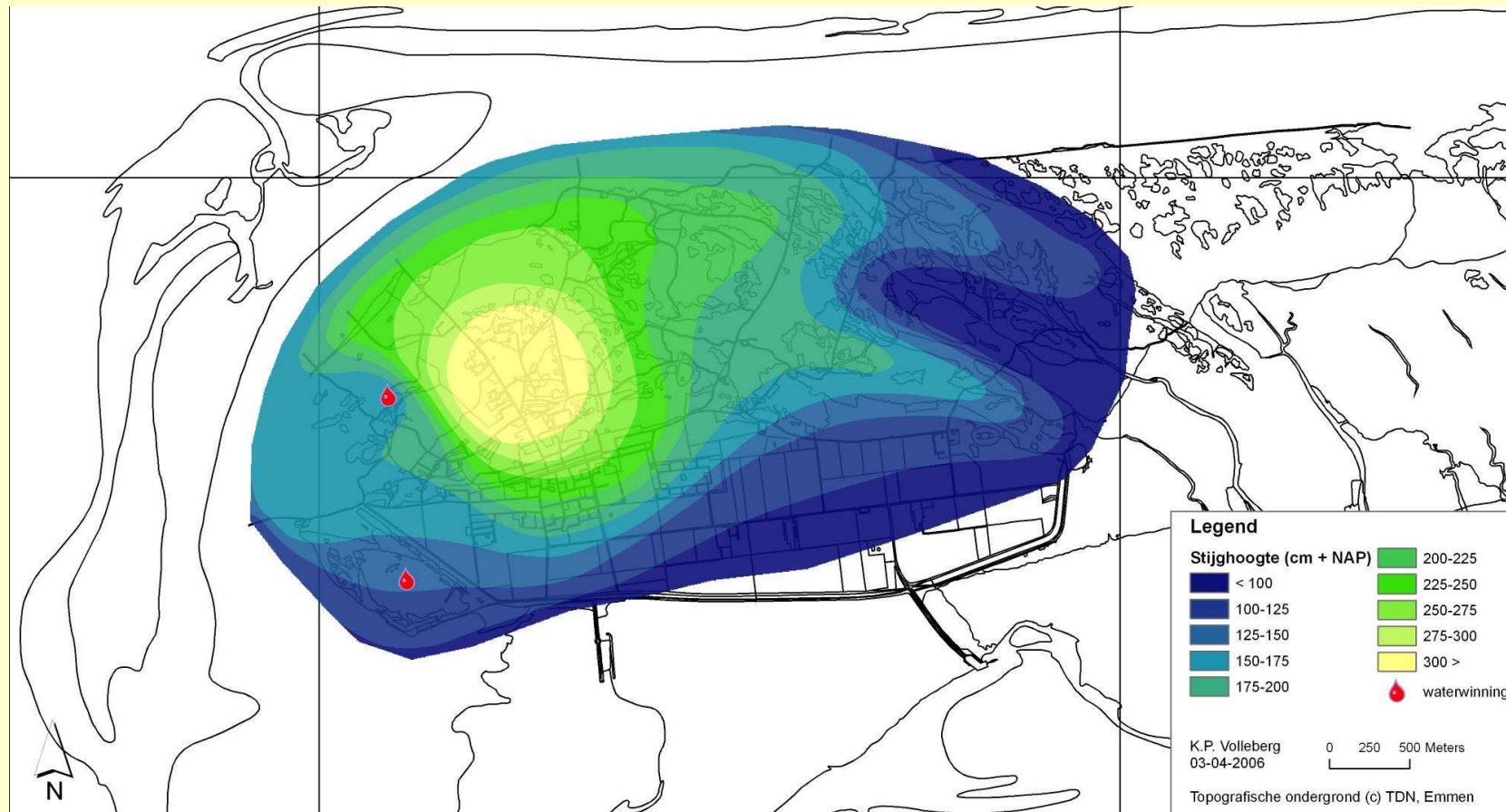
- Zoet water is lichter dan zout water
- Daardoor opbolling van waterstand in het centrum
- Daardoor stroming van grondwater naar de randen
- Afwijkingen mogelijk door kleilagen

Naar: Pieter Stuyfzand

Zoetwaterlichaam Schiermonnikoog)

Zoetwaterlichaam Schiermonnikoog)

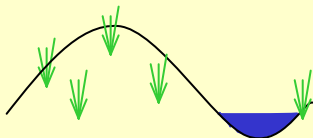
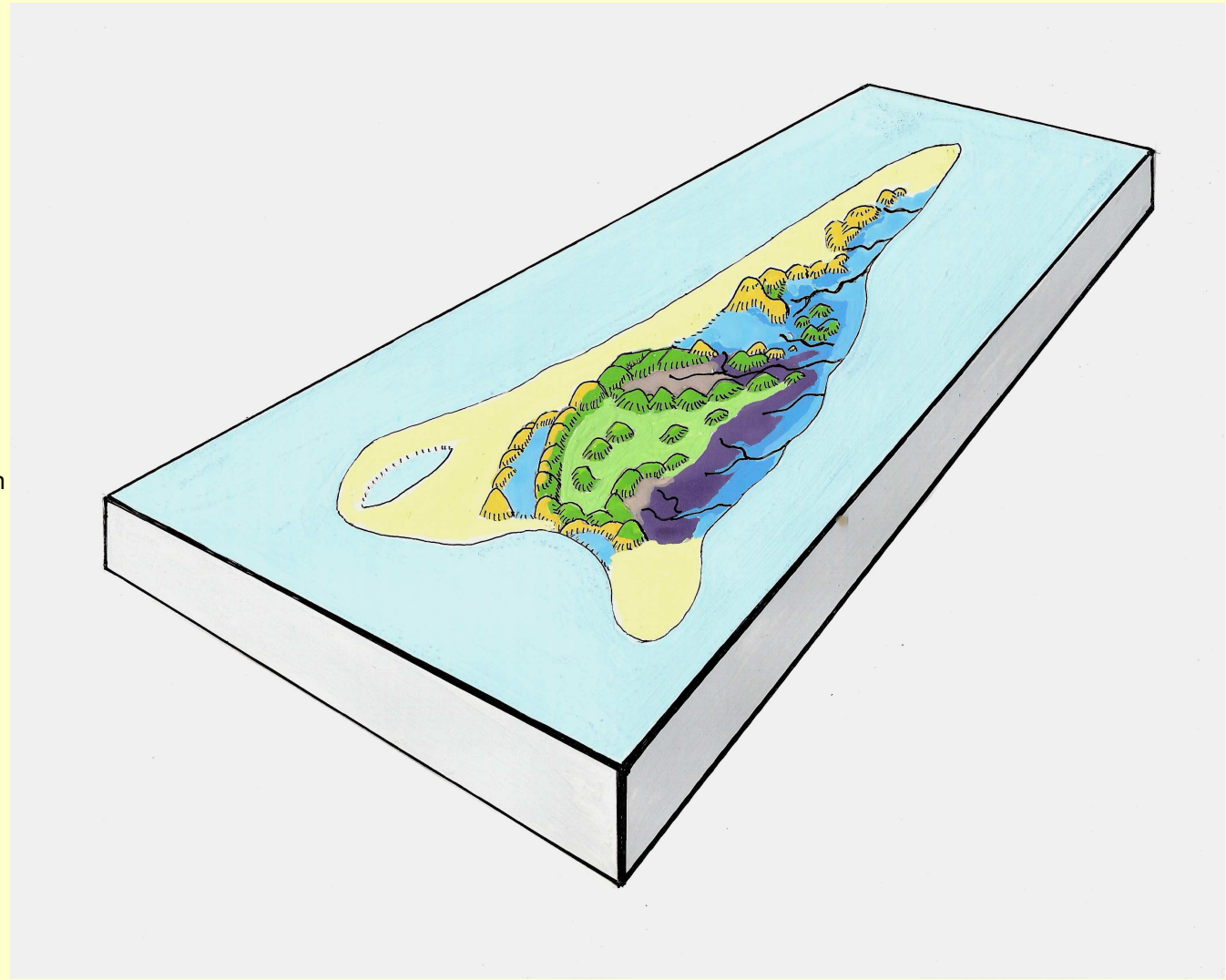

Schiermonnikoog

Groene strand op Schiermonnikoog

Model eiland

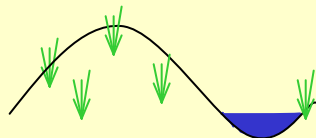
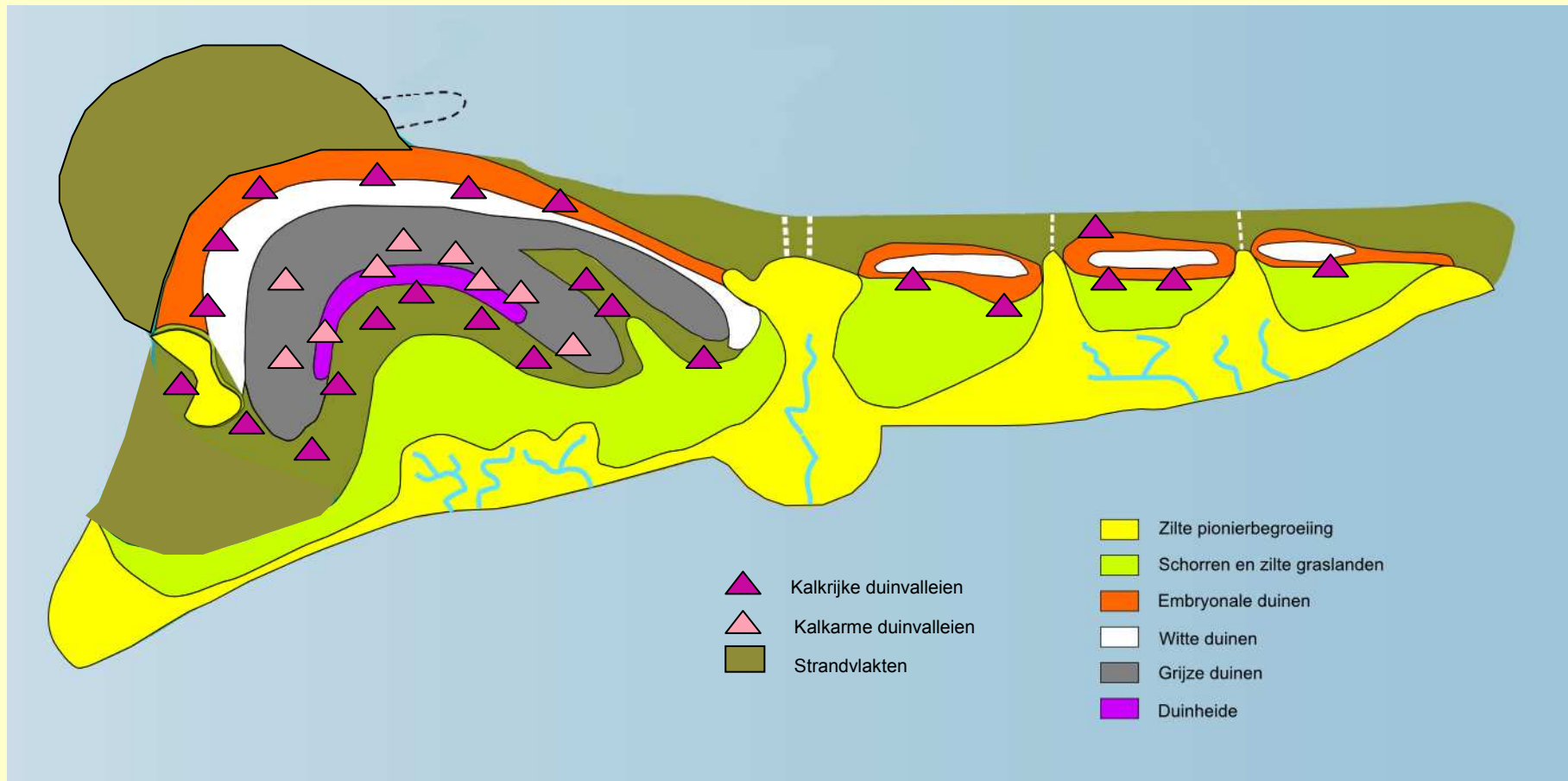

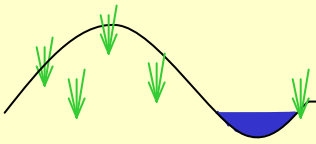
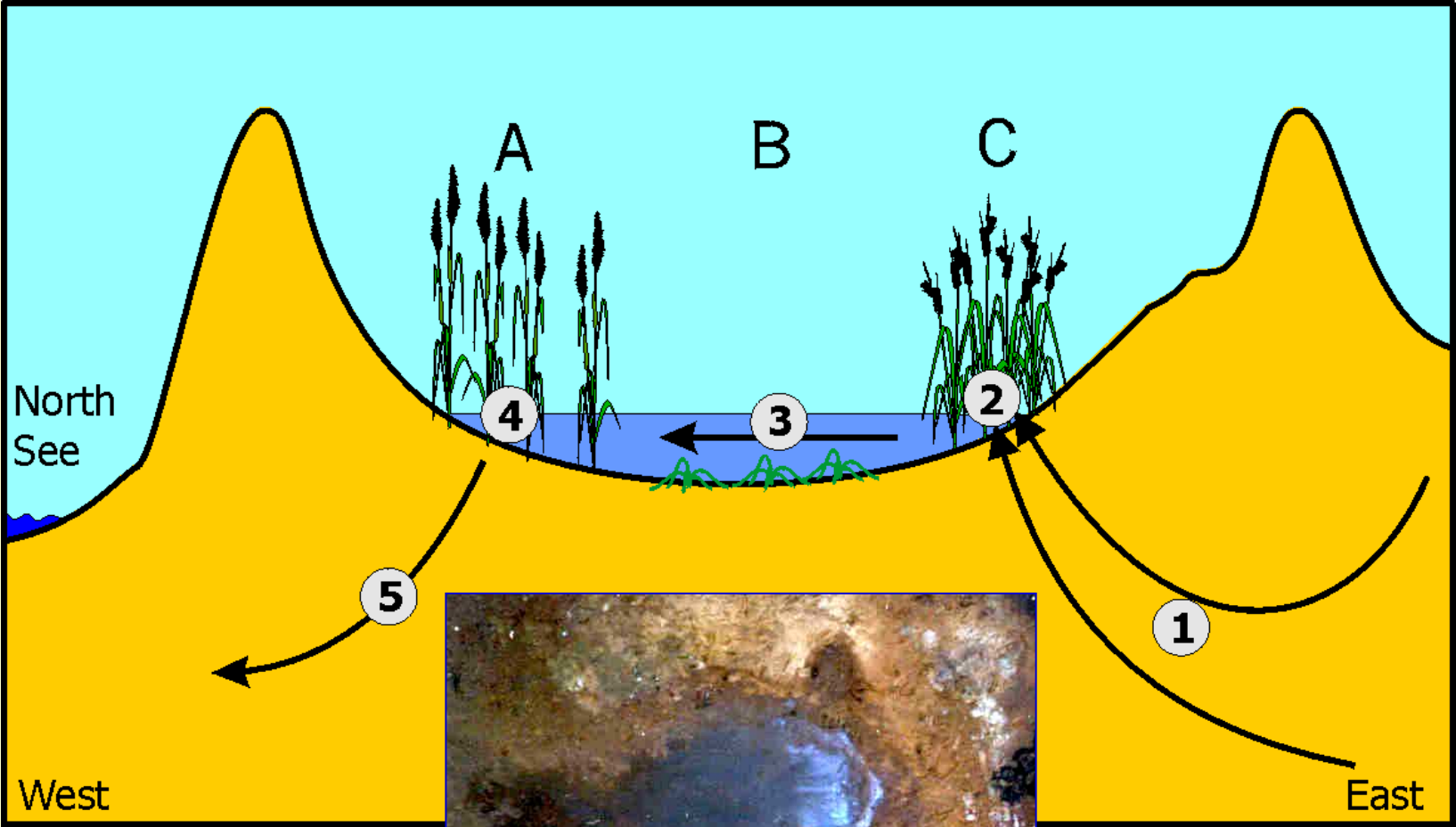
Waar vind je (natte) Rode Lijstsoorten?

Model island

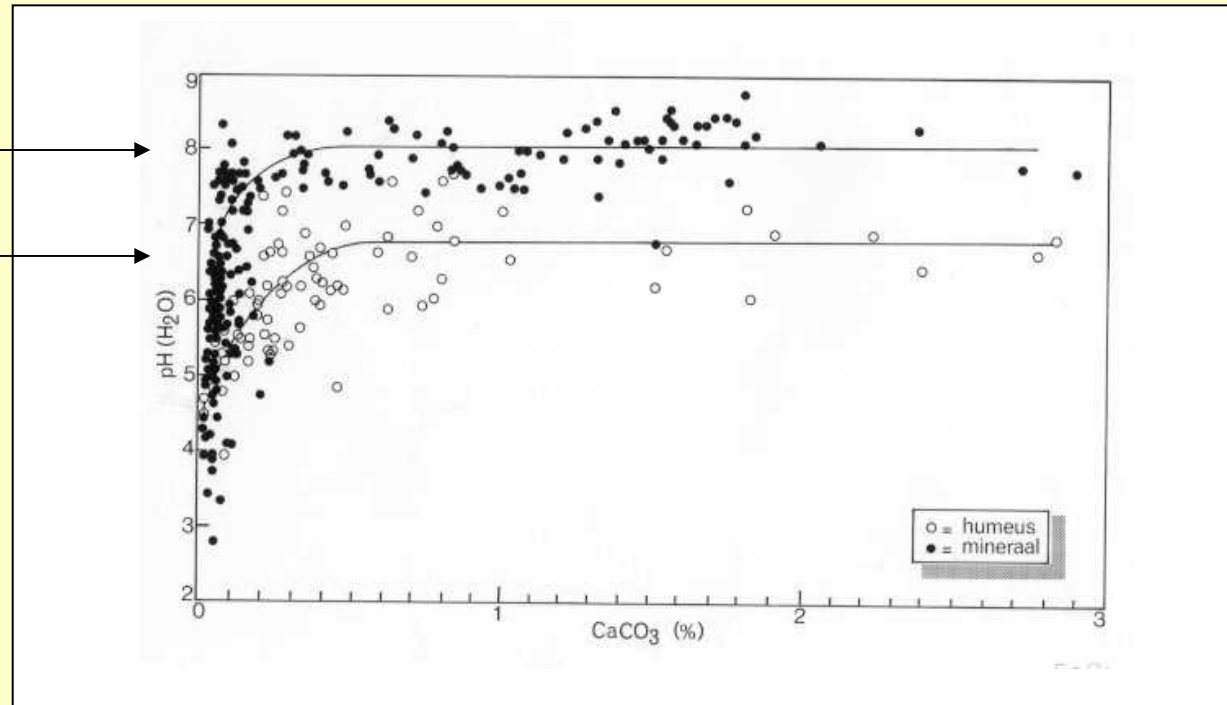
Hydrologische systeem van een duinvallei

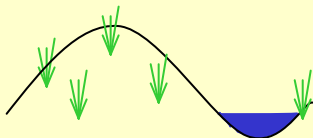
Buffering van de zuurgraad

zeewater- en
kalkbuffering

grondwater
buffering

- Bij een kalkgehalte > 0.25% wordt de pH boven 6 gebufferd

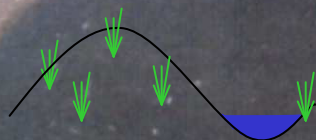

Schiermonnikoog

Primaire vallei
ca. 100 jaar

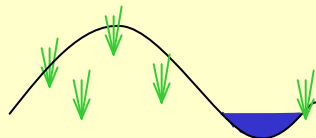
Binnenduinrand
ca. 400 jaar

Uitblaas vallei
ca. 40 jaar

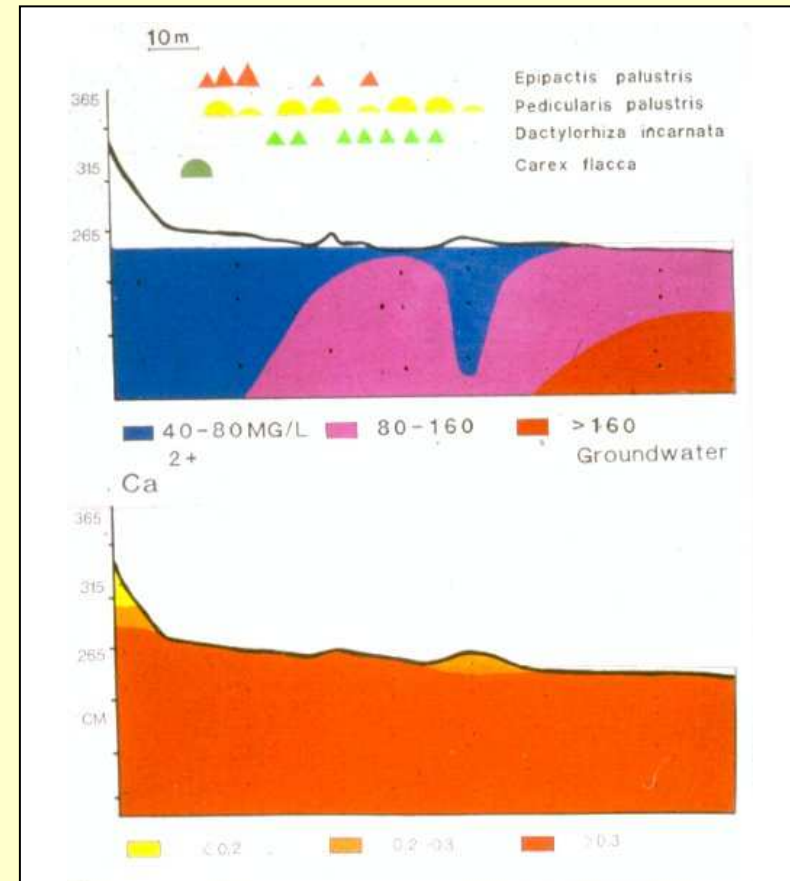

- Grondwater zwak brak tot kalkrijk
- pH overal > 6
- Kalkgehalten in toplaag $> 0.3 \%$

Primaire vallei: ca. 100 jaar

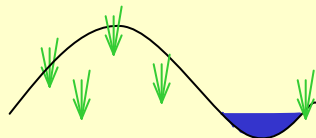
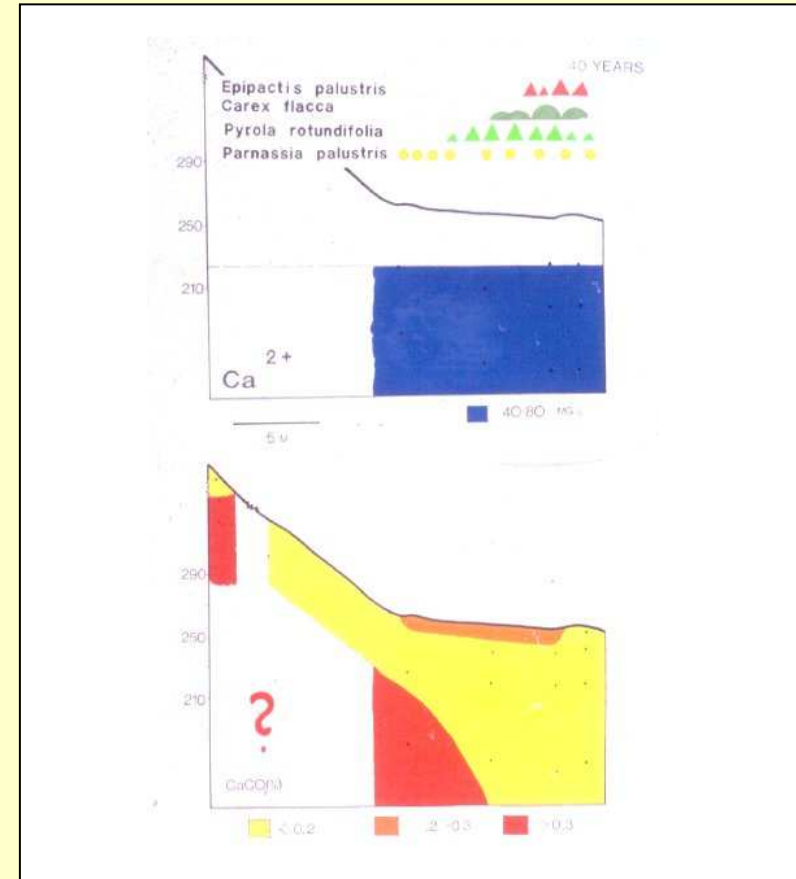
Secondeaire vallei

Secondaire vallei: ca. 40 jaar

- Grondwater kalkrijk
- pH overal > 6
- Kalkgehalten in toplaag $< 0.3 \%$

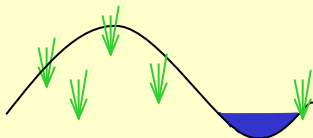
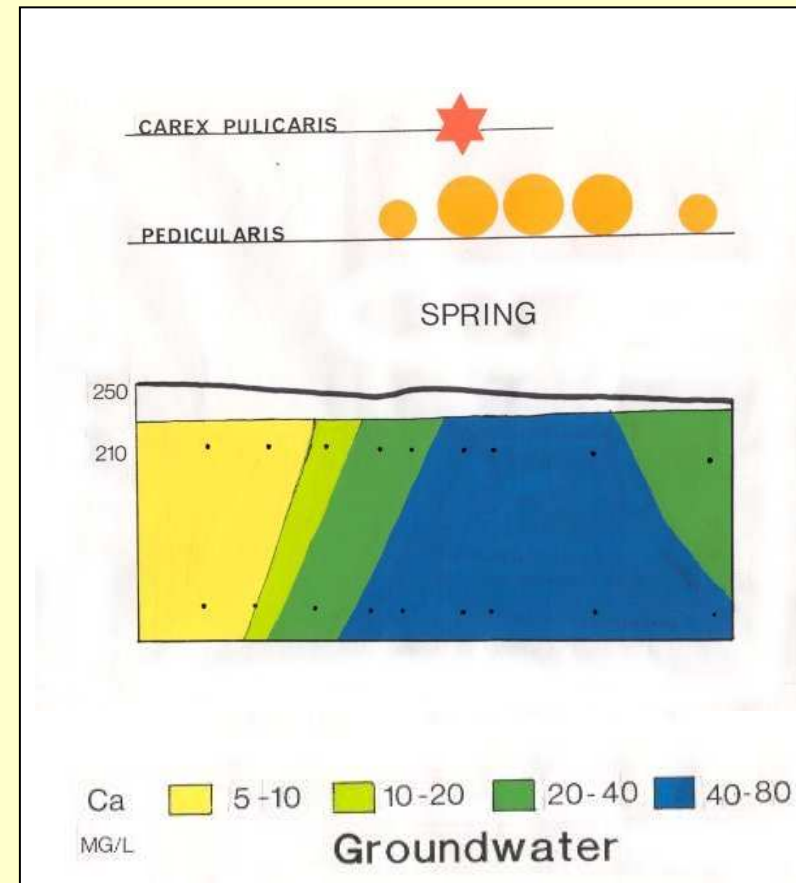

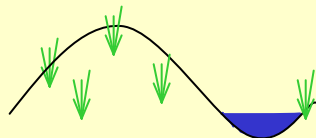
Binnenduinrand: ca. 400 jaar oud

- Hoogteverschillen maximaal 18 cm
- Sterke kwel van kalkrijk water
- Kalkgehalten in toplaag < 0.04 %

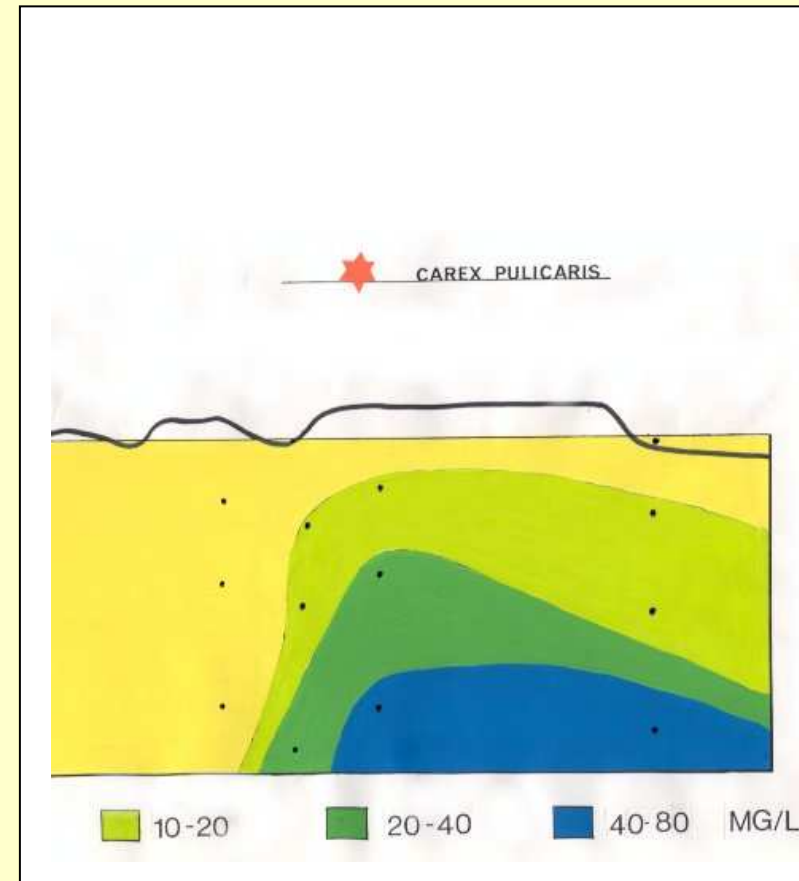

- Grondwater op ca. 1m. kalkrijk
- pH overal 5
- Kalkgehalten in toplaag < 0.04 %

Primaire vallei: ca. 400 jaar

Vegetatie successie

● 5 jaar oud

● 10 jaar oud

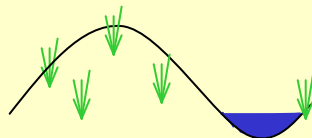

● 20 jaar oud

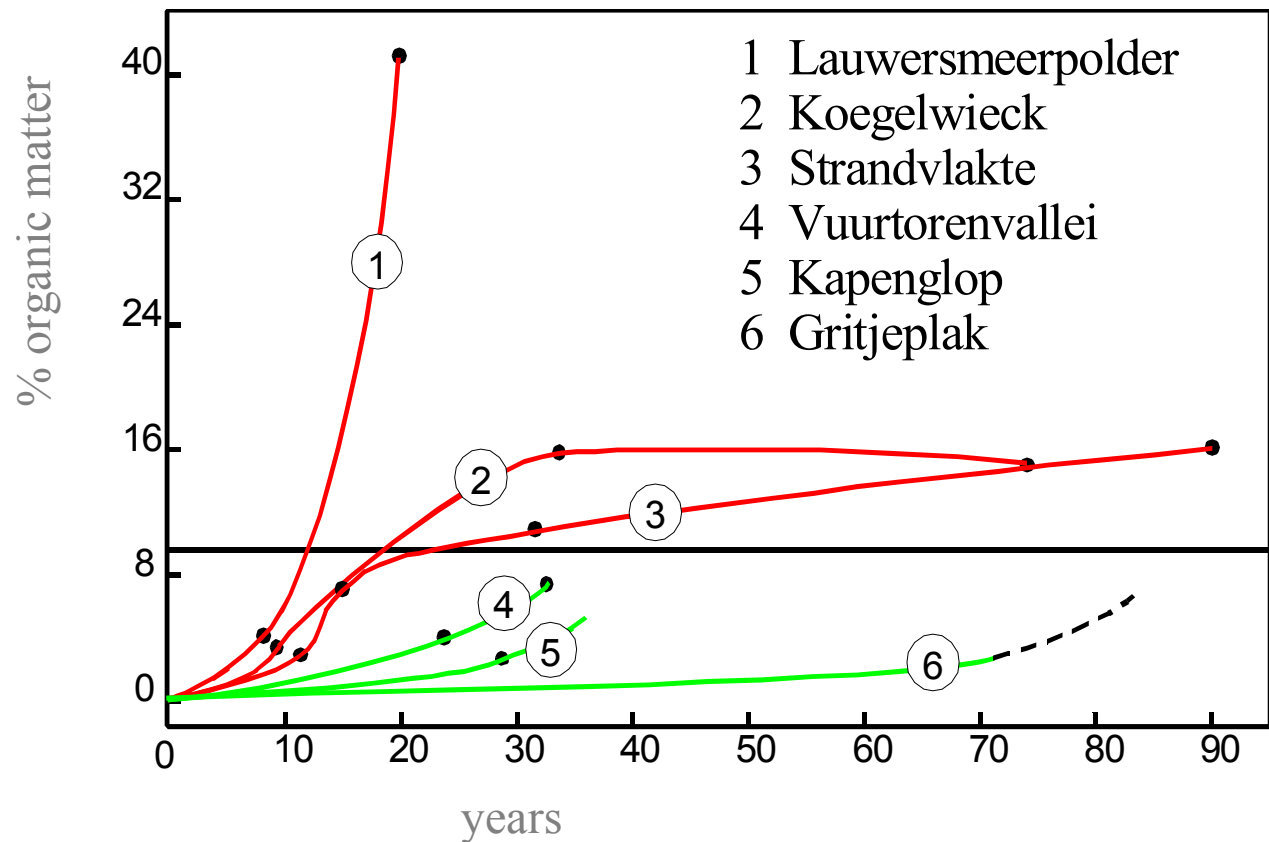
● 80 jaar oud

De Koegelwieck Terschelling

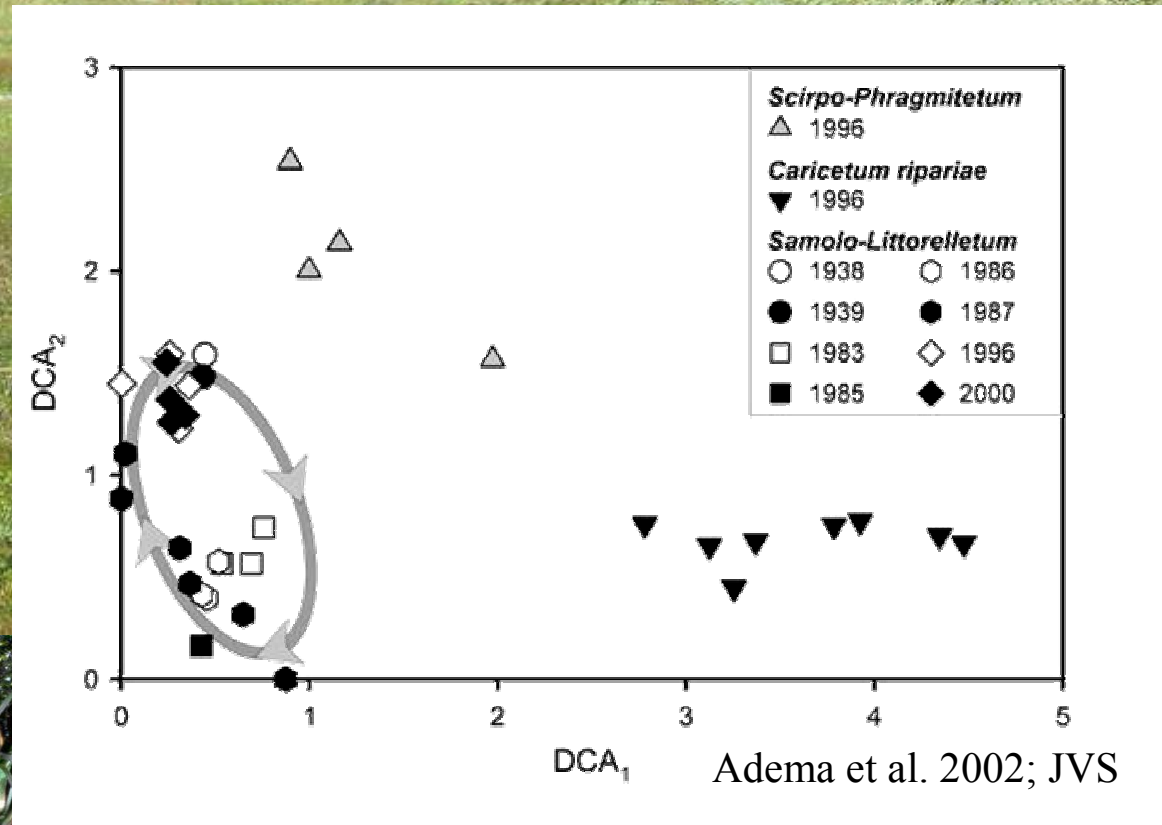
Stapeling van organische stof

Opbouw is langzaam in
grondwatergevoede duinvalleien

Lammerts et al. 1995

Pionier vegetatie op Texel stabiel gedurende 70 jaar

Littorella uniflora

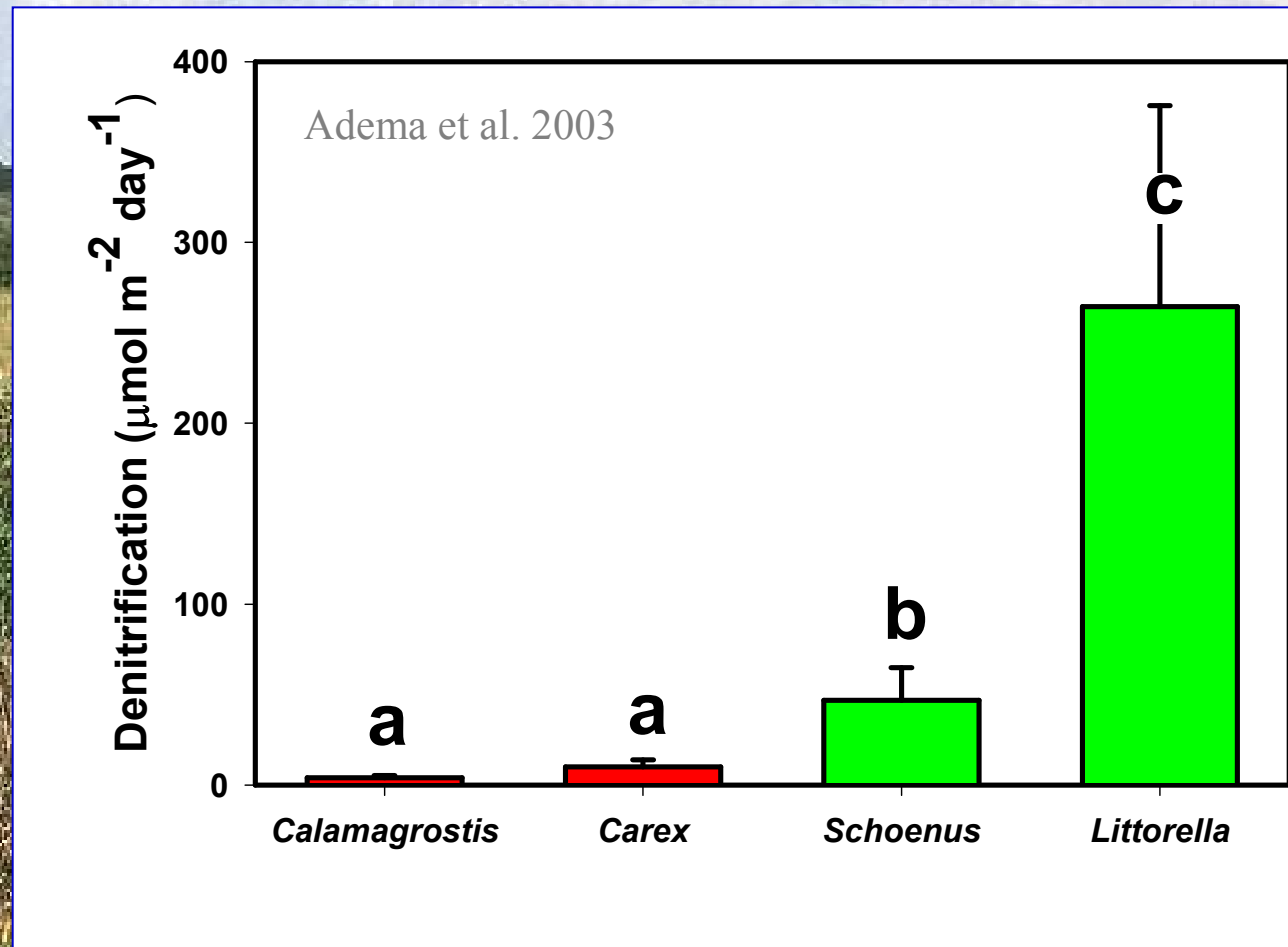
Hoe worden pionierstada gestabiliseerd?

Microbiele mat

- Zorgt voor zuurstofloze omstandigheden
- Met sulfide en pyriet (FeS_2) vorming tot gevolg.

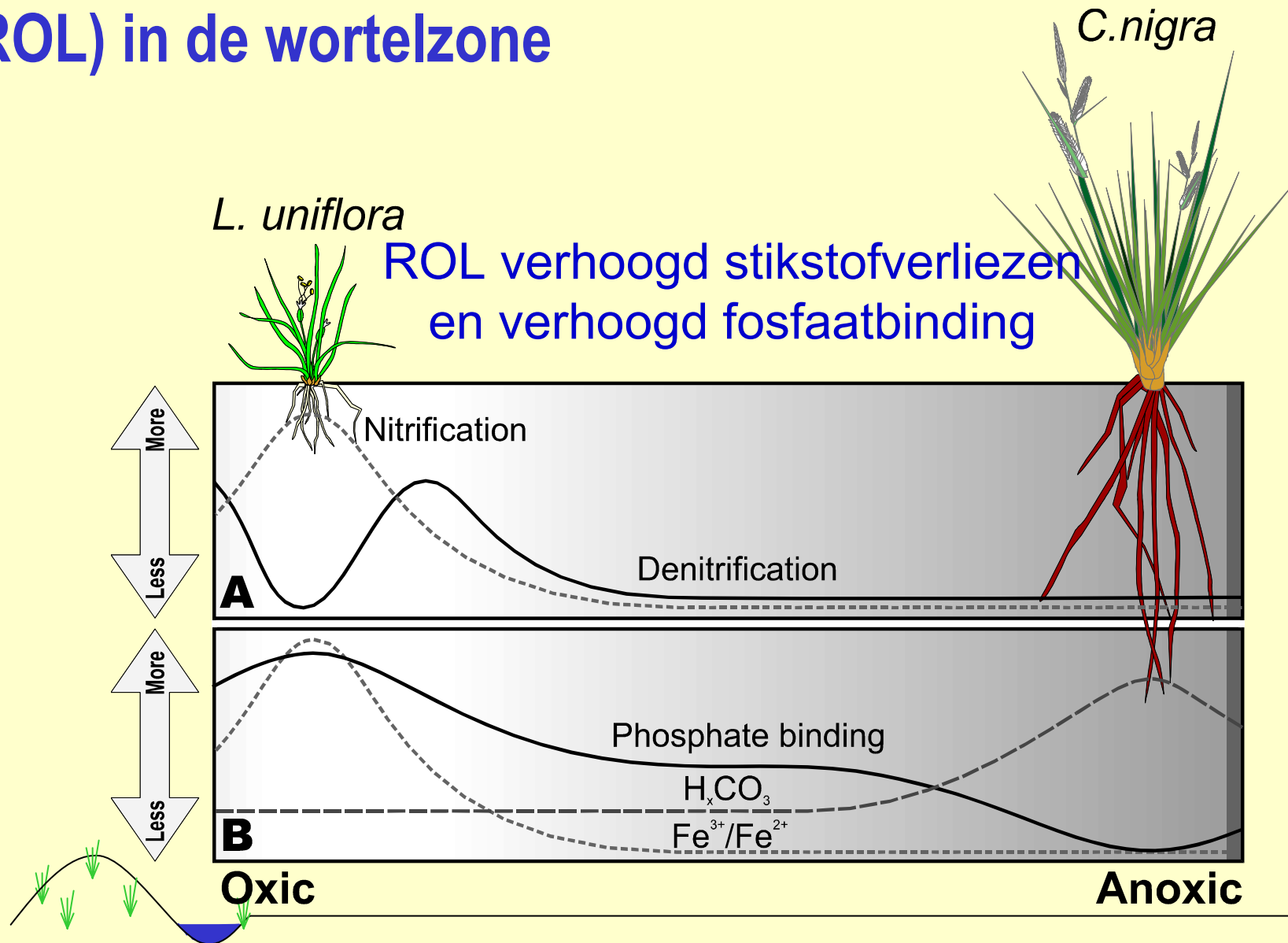

En sommige pioniers zijn hier perfect aan aangepast. Ze lekken zuurstof via de wortels en “verspillen” daardoor veel stikstof (uit de lucht).

Milieueffecten van zuurstoflekken (ROL) in de wortelzone

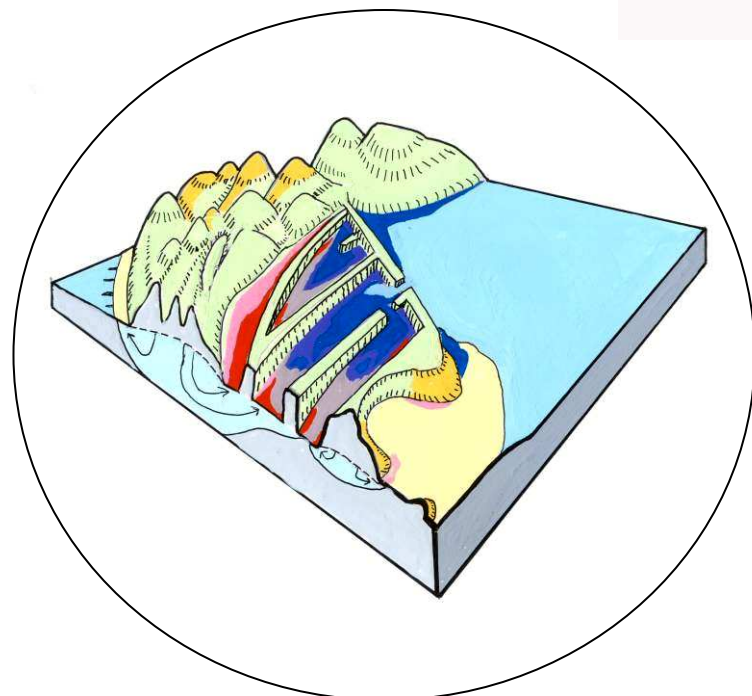
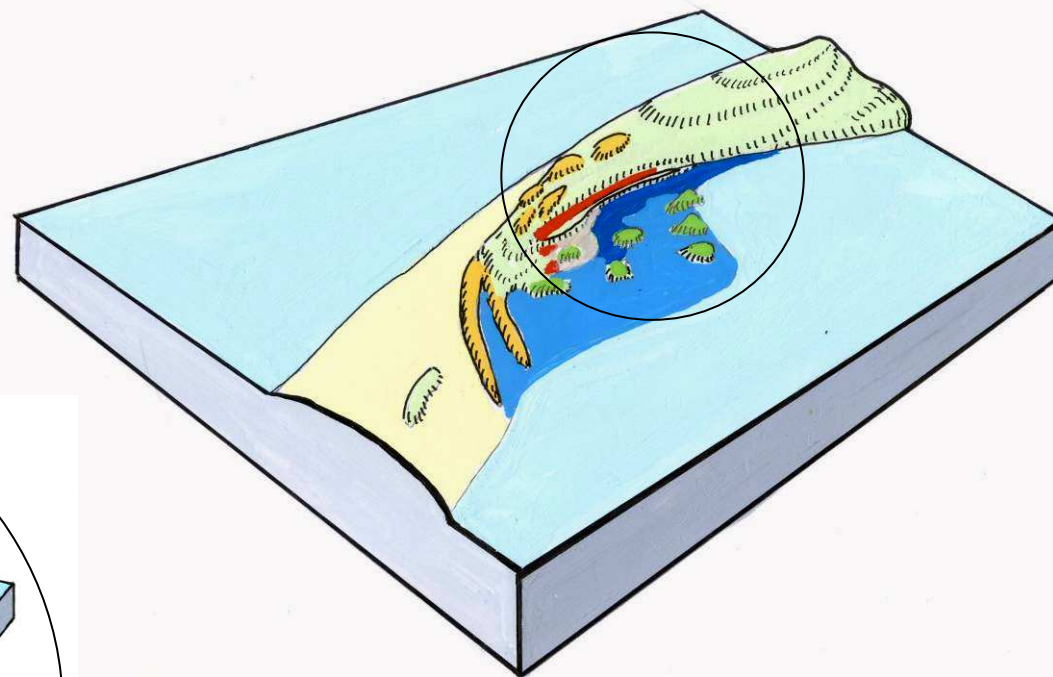
Adema & Grootjans 2003

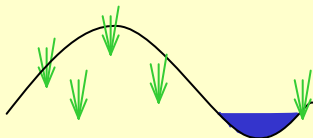
Zoetwaterlichaam Kroonspolders op Vlieland

- stuivende duinen
- onbegroeid strand
- vergrast duin
- zandige kopjes in kwelder
- jonge kwelder
- oude lage kwelder
- vergraste kwelder
- knopbiesvegetatie

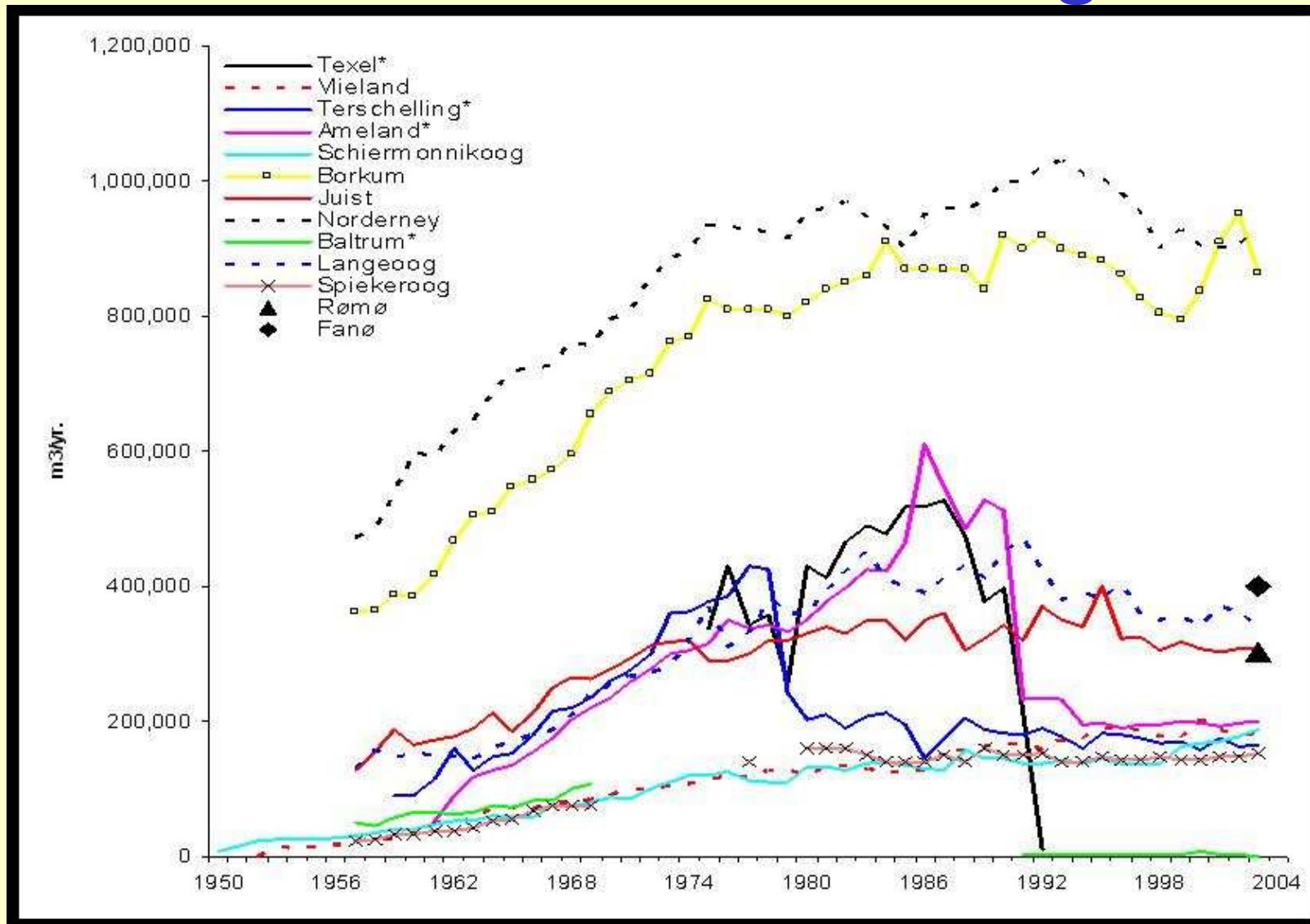

Rol van het hydrologische systeem

- Hydrologie kan pionier stadia gedurende vele decennia stabiliseren.
- Elke verandering in het lokale hydrologische systeem geeft aanleiding tot een versnelde successie
- Hetgeen weer aangepast beheersmaatregelen noodzakelijk maakt (maaien, plaggen etc), en dat kost geld.

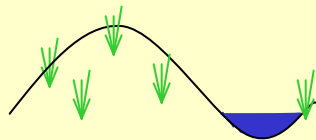
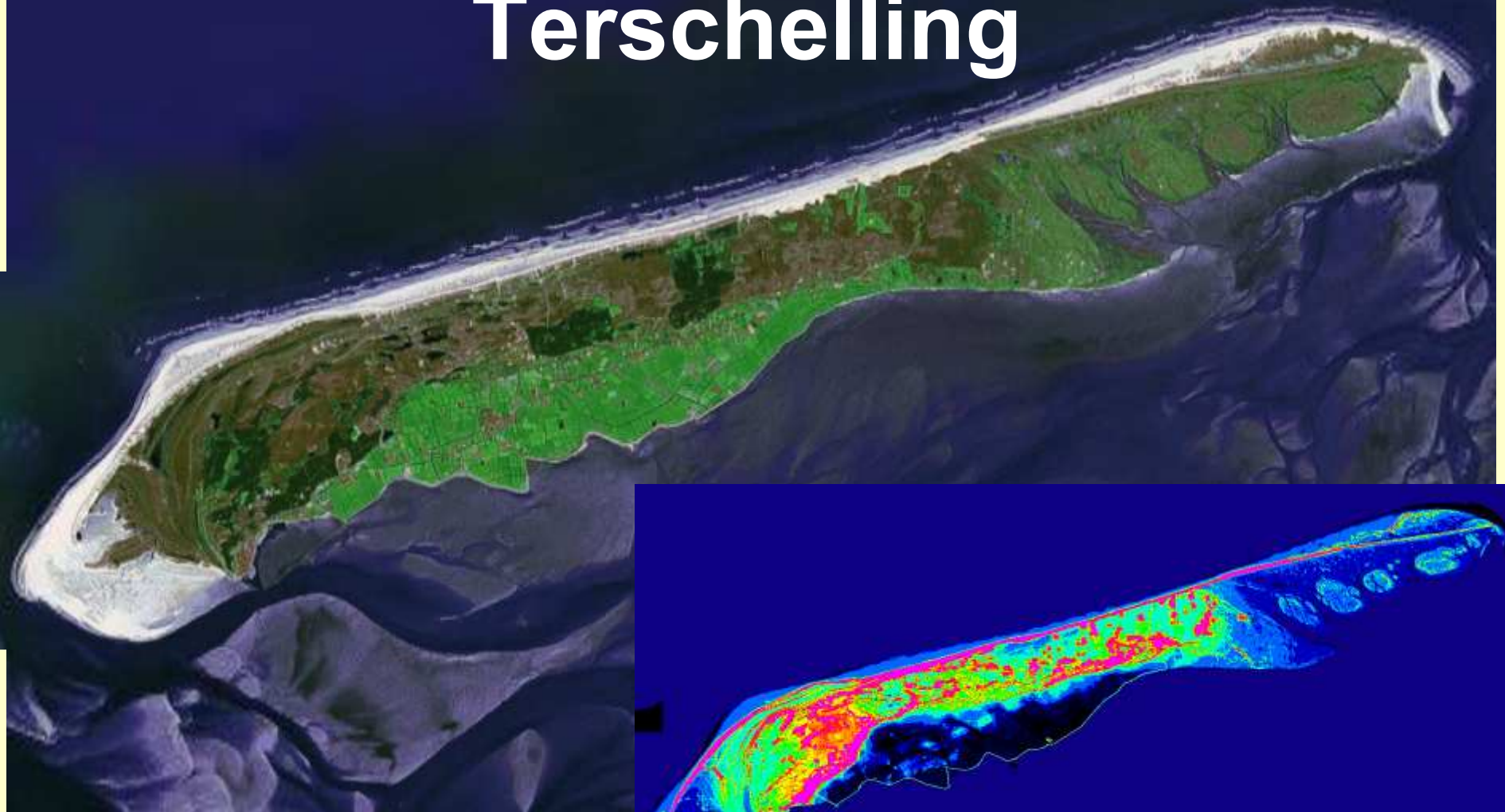
Groundwater onttrekking (m³/yr)

Kapenglop Schiermonnikoog: 2006

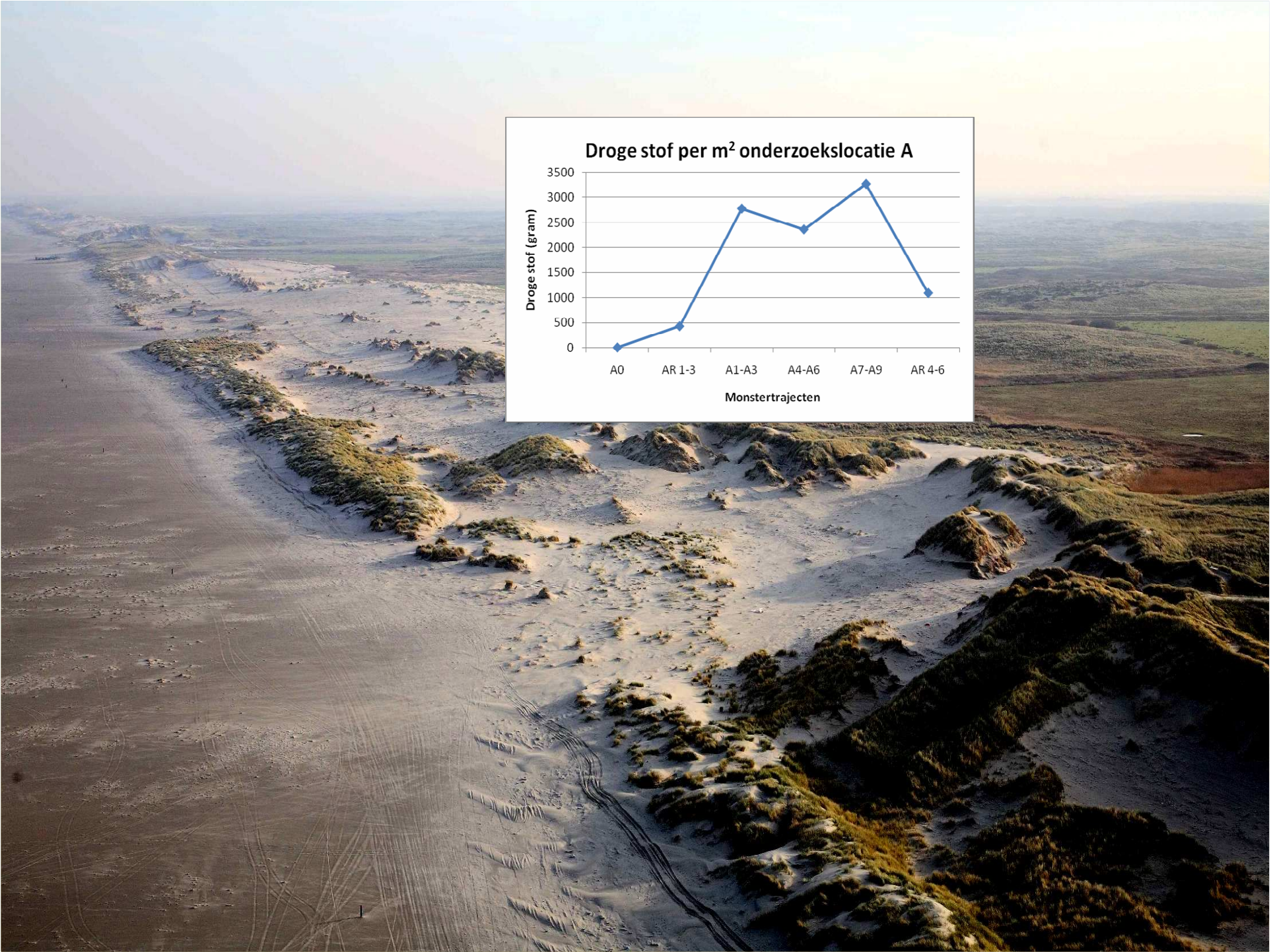
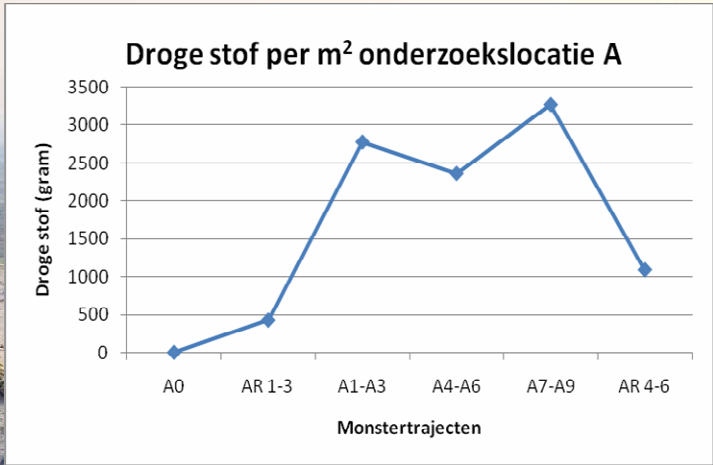

Terschelling

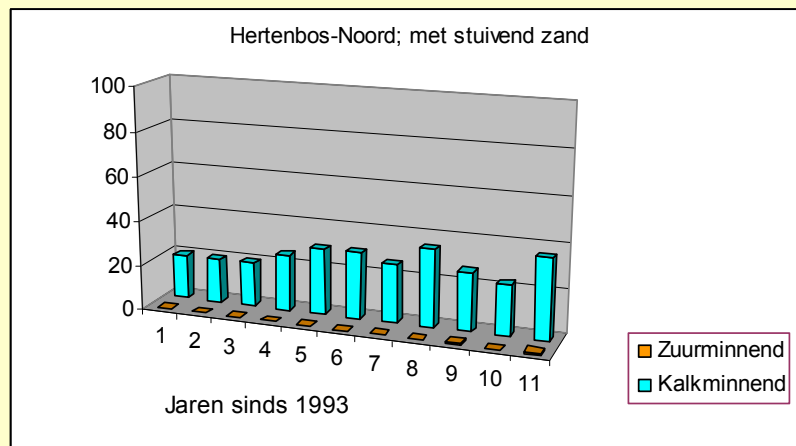
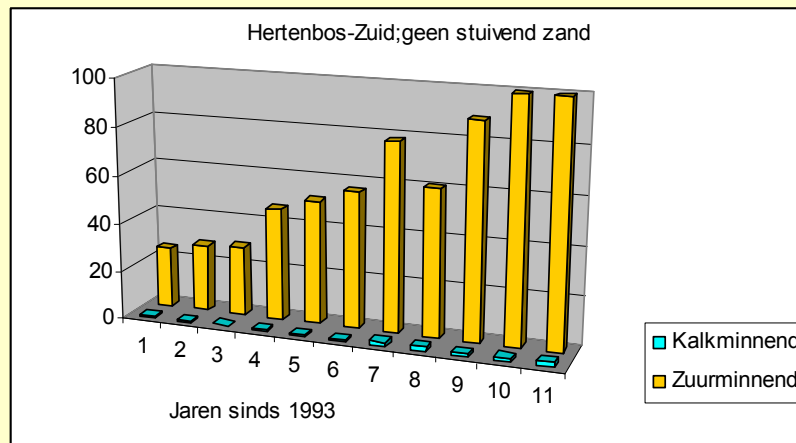

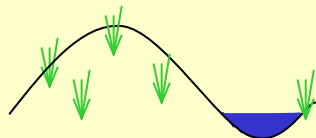
Noordvaarder
Terschelling

Effect verstuiven op verzuurde vallei

- Verzuuring als gevolg van grondwateronttrekking gaat door (veenmos groei)
- Maar instuivend kalkrijk zand kan de verzuring stoppen
- Echter de productie wordt hoger

Conclusies

- De voor de toekomst meest waardevolle valleien zijn de nog onbegroeide stranden waar grondwater uittreedt.
- Aan de binnenduin rand zijn een beperkt aantal plekken waar veenvorming kan plaatsvinden of waar kalkmoerassen kunnen groeien
- De grootste bedreiging van voedselarme valleien is nog steeds te snelle groei van de vegetatie, voornamelijk een gevolg van nog steeds te hoge stikstofdepositie.
- Stuivende duinen kunnen deze schade gedeeltelijk compenseren.

